

NUSIKALSTI LINKUSIŲ NEPILNAMEČIŲ RESOCIALIZACIJOS SISTEMA VIETOS SAVIVALDOS LYGMENYJE

Kęstutis Vitkauskas

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra
V. Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas, Lietuva
Telefonas (8-37) 303 643,
Elektroninis paštas: k.vitkauskas@mruni.eu*

Santrauka. Tinkamu nepilnamečių nusikalstamumo problemos sprendimo būdu yra laikytina nepilnamečių resocializacija (įgyvendinama per ugdymą, paramą, priežiūrą, elgesio korekciją). Straipsnyje laikomasi nuostatos, kad resocializacijos užtikrinimas sietinas su socialinių paslaugų teikimu. Lietuvoje savivaldybių lygmenyje nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacija vykdoma įgyvendinant minimalios priežiūros priemones bei teikiant jiems socialines paslaugas.

Išanalizavus nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacijos sistemą Kauno mieste išryškėja tam tikri trūkumai, susiję su vietinės valdžios socialinės politikos įgyvendinimu ir Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo taikymo problemomis.

Straipsnyje daroma išvada, jog Kauno miesto savivaldybėje nesukurta minimalios priežiūros priemonių sistema, nėra aiškaus vaiko resocializacijos organizavimo modelio. Tai yra viena iš priežasčių, dėl kurios auga probleminio elgesio vaikų skaičius bei nepilnamečių nusikalstamumas.

Pagrindinės sąvokos: nepilnamečių resocializacija, vaiko minimali ir vidutinė priežiūra, nepilnamečių justicijos reforma.

IVADAS

Šiuo metu daugelyje Europos šalių vyrauja nuomonė, kad laipsniškai didėjantis nepilnamečių nusikalstamumas kelia vis didesnę pavojų visuomenei. Šią nuomonę patvirtina nacionalinės statistikos duomenys ir tarptautinių mokslinių tyrimų bei studijų rezultatai. Europos Sąjungos valstybių lyginamojoje statistikoje nepilnamečių nusikalstamumas sudaro vidutiniškai 15 proc. bendrojo nusikalstamumo, nors kai kuriose šalyse jis siekia iki 22 proc.¹

Vaikų ir jaunimo nusikalstamas elgesys yra negatyvus reiškinys, su kuriuo susiduria kiekviena visuomenė. Šiam reiškiniui riboti kuriamos mokliškai pagrįstos koncepcijos, steigiamos institucijos, sudarančios vientisą sistemą ir skatinančios socialiai priimtina vaikų ir jaunimo veiklą, apribojančios ir slopinančios socialiai nepriimtino elgesio apraiškas. Viena iš valstybės funkcijų – atkreipti dėmesį ir pasirūpinti socialiai pažeidžiamųjų žmonių grupių teisių įgyvendinimu. Tai užtikrinama per socialinių paslaugų sistemą, todėl ypač svarbu, kad valstybėje būtų pasirinktas veiksmingas ir lengvai pritaikomas socialinių paslaugų sistemos modelis. Socialines paslaugas

¹ Sigmund A. M. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos. Kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdai ir nepilnamečių justicijos sistemos vaidmuo Europos Sąjungoje. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, Nr.110(13). 2006.

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:110:0075:0082:LT:PDF> [2010-06-23].

(teisinio, medicininio, psichologinio, informacinio pobūdžio) nepilnamečiams teikia ir valstybinės įstaigos, ir nevyriausybinės organizacijos, iš kurių vienos įsteigtos tiesiogiai teikti tam tikras paslaugas vaikams, kitos – vykdo įvairius projektus, programas, orientuotas į vaikų teisių apsaugą.²

Lietuvoje kova su nepilnamečių nusikalstamumu ilgą laiką vyko baudimo ir atsakomybės griežtinimo kryptimi, prevenciniam darbui neskiriant reikiamo dėmesio. Naujas požiūris į nepilnamečių nusikalstamumo mažinimą ir resocializacijos sistemos kūrimą ėmė formuotis 2000 m. pradėjus įgyvendinti pirmąją Nepilnamečių justicijos 1999-2002 metų programą. Programos pagrindas – sukurti globos ir baudžiamųjų bei alternatyvių laisvės atėmimui poveikio priemonių taikymo institucijų sistemoje trijų lygių institucijas: 1) minimalios (bendros) priežiūros nepilnamečių įstaigas (savivaldybių lygmuo); 2) vidutinės priežiūros nepilnamečių įstaigas (apskričių lygmuo); 3) maksimalios (griežtos) priežiūros nepilnamečių įstaigas (šalies lygmuo).³ 2007 m. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, kurio tikslas - sukurti vaiko, turinčio elgesio sutrikimų, socializacijai, ugdymui bei socialinės pagalbos teikimui skirtą vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą, kuri padėtų vaikui įveikti susiformavusį ydingą elgesį ir išsiugdyti prasmingo gyvenimo sampratą.⁴

Delinkventinio elgesio vaikų resocializacija rūpinasi daugelis valstybės ir nevyriausybinėjų organizacijų. Deja, ne visada jos suvienija savo pastangas bendram darbui, dar trūksta veiksmų koordinacijos, vientisos darbo sistemos. Nepilnamečių nusikalstamumo statistika, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos, Paramos vaikams centro ir kitų organizacijų atliekami tyrimai ir stebėjimai leidžia kelti hipotezę, jog Lietuvoje ir Kauno mieste veikianti nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacijos sistema nepakankamai efektyvi. Šios aplinkybės suponuoja straipsnio tikslą – išanalizuoti linkusių nusikalsti nepilnamečių resocializacijos sistemą, remiantis Kauno miesto analizės metodu, nustatyti jos svarbiausius trūkumus ir galimybes, bei pateikti rekomendacijas esamai situacijai gerinti.

Straipsnyje resocializacijos sistemos analizė siejama su tam tikra socialine grupe, t.y. teisėtavokos pažeidimus padariusiais nepilnamečiais – vaikais, kurie įtariami pažeidę teisę arba pripažinti ją pažeidę, tačiau, kuriems nėra taikomas suėmimas, areštas ar laisvės atėmimo bausmė. Šiame darbe analizuojant nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacijos sistemą, bus apsiribojama minimalios priežiūros institucinės, teisinės ir finansinės aplinkos analize.

² Česnaitytė I., Uscila, R. Organizacijų, teikiančių socialines paslaugas nepilnamečiams, sistemos gebėjimų įvertinimas. Vilnius, 2008. Nr. 2 (60). 85-100. <http://www.nplc.lt/lit/lit63.pdf> [2009-11-08].

³ Augustaitis A., Ignotas M., Jatkevičius A., et.al. nepilnamečių justicijos reformos koncepcija. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. 1998. http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Literatura/koncepcija_liet.pdf [2010-05-05].

⁴ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Valstybės žinios, 2007. Nr. 80-3214.

Lietuvoje klausimai, susiję su nepilnamečių nusikalstama veikla, resocializacijos procesu, dažnai adresuojami teisėsaugos institucijoms ir plačiau nagrinėjami kriminologijos srityje. Nepilnamečių justicijos problema negali būti adresuojama vien teisėsaugai, nes tai, visų pirma, yra pačios visuomenės problema. Nepavyksta rasti tyrimų, mokslininkų požiūrio, kurie nagrinėtų esamą nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacijos sistemą viešojo administravimo kontekste, viešųjų paslaugų požiūriu bei teiktų siūlymus, kaip šią sistemą būtų galima tobulinti.

NUSIKALSTI LINKUSIŲ NEPILNAMEČIŲ RESOCIALIZACIJOS SISTEMA KAUNO MIESTE

1. NEPILNAMEČIŲ ATLIEKAMŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ KAUNO MIESTE APŽVALGA

Lietuvoje 2008 m. nustatyta 23,1 tūkst. žmonių, įtariamų padarius nusikalstamas veikas. Dauguma (19,5 tūkst., arba 84 proc.) jų buvo 18 metų ir vyresnio amžiaus, kiti (3,6 tūkst., arba 16 proc.) – 14–17 metų amžiaus nepilnamečiai. 2008 m. nusikaltusių nepilnamečių nustatyta 6 procentais daugiau nei 2007 m. Pastebima pakartotinai padariusių nusikalstamas veikas nepilnamečių skaičiaus didėjimo tendencija (žr. 1 lentelę)⁵.

1 lentelė. Nepilnamečių padarytos nusikalstamos veikos 1992 – 2007 m.

Metai	1992	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ištirta nusikalstamų veikų.	2747	2177	5348	4977	5070	5519	5396	5152	4058	5021	4759	4244	4051
Palyginti su bendru asmenų, kaltinamų nusikalstamos veikos padarymu skaičium, proc.	14,6	14,3	5,3	13,1	13,3	14,3	13,8	13,7	13,8	15,2	15,9	14,4	15,0
Pakartotinai padarę nusikalstam (proc.)	15,3	16,2	16,4	17,8	17,7	19,6	21,4	22,8	23,1	23,2	22,4	23,0	23,2
Nusikalstamų veikų sk. 100 t. gyventojų.	-	123	148	140	143	157	155	148	117	146	139	125	120

Kauno miestas iš kitų Lietuvos didžiųjų miestų išsiskiria palyginti aukštu nepilnamečių nusikalstamumo lygiu. 2009 m. Kauno mieste vaikai padarė 441 nusikalstamą veiką (pagal užbaigtus ikiteisminius tyrimus), iš jų 406 nusikaltimus, 35 – baudžiamuosius nusižengimus. Palyginus su 2007 metais, vaikų padarytų nusikalstamų veikų skaičius padidėjo 56 atvejais arba 12,6 proc., įvykdytų nusikaltimų skaičius išaugo 11,3 proc.⁶ Atkreiptinas dėmesys, jog padaugėjo nepilnamečių padarytų smurtinių nusikaltimų asmens gyvybei ir sveikatai, seksualinio prievartavimo atvejų.

⁵ Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro duomenimis. <http://www.nplc.lt/sena/stat/asm/asm9.htm>

⁶ Kauno miesto Vyriausiojo policijos komisariato Viešosios policijos Viešosios tvarkos tarnybos prevencijos skyriaus pažyma „Apie vaikų nusikalstamumą Kauno mieste 2009 metais“

Dažniausiai vaikai nusikalsta, siekdami užvaldyti svetimą turtą: 69,2 procentai visų jų padarytų nusikalstamų veikų sudaro turtinio pobūdžio. 2009 m. vaikai įvykdė 171 vagystę, pagal BK 178 str. (2007 m. – 118), 78 – plėšimus, pagal BK 180 str. (2007 m. - 111). Kas penkta vagystė iš prekybos įmonių, kas šešta - iš automobilių, kas septinta iš gyvenamųjų patalpų. Viešose vietose vaikai padarė 226 nusikalstamas veikas (2007 m.- 217), iš jų 154 gatvėje⁷. Viena iš nusikalstamumo priežasčių - alkoholio vartojimas: kas devinta nusikalstama veika padaryta neblaivaus nepilnamečio. Administracinė atsakomybė už alkoholinių gėrimų vartojimą viešose vietose ar girtu pasirodymą viešose vietose (LR ATPK 178 str.) patraukti 400 vaikų (2007m. - 366), iš jų 181 buvo 14-16 metų amžiaus. Jau keletą metų nesikeičia tendencija, jog dažniausiai alkoholį vartoja moksleiviai. Iš 400 alkoholį vartojusių nepilnamečių net 328 mokėsi bendrojo lavinimo mokyklose, 94 – kitose, 29 – nedirbo ir nesimokė. Atkreiptinas dėmesys, jog mažėja išaiškinamų alkoholinių gėrimų pardavimo nepilnamečiams atvejų. Už alkoholinių gėrimų pardavimo asmenims, neturintiems 18 metų, taisyklių pažeidimą buvo nubausti 15 prekybos įmonių darbuotojai (2007 m. – 28). Atsižvelgiant į tai, jog neblaivių vaikų, patrauktų administracinė atsakomybėn, skaičius didėja, ši aplinkybė suponuoja prielaidą teiginiui, jog formuojasi prevencinio darbo šioje srityje aplaidumo tendencija.

Per 2009 metus nusikalstamas veikas padarė 337 vaikai (2007 m. - 298). Analizuojant vaikus pagal amžių ir užimtumą, matyti, kad Kauno mieste dažniau nusikalsta 16-18 metų amžiaus vaikai bei bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai. Iš 337 nusikaltusių vaikų 228 buvo 16-18 metų amžiaus, 109 – 14-16 metų amžiaus, 196 – bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai, 75 – kitų mokyklų moksleiviai, 65 – nedirbantys ir nesimokantys. Nagrinėjamos problemos aspektu reikšminga tai, jog nusikalstamas veikas daro ir vaikų socializacijos centrų auklėtiniai: 2009 m. jie padarė 9 nusikalstamas veikas, 2008 m. – 12, 2007 m. - 1 nusikalstamą veiką.

Toliau nemažėja vaikataujančių, bėgančių iš namų ar globos namų vaikų problema. 2009 metais Kaune buvo nustatyti 68 vaikataujantys, 2 elgetaujantys, surasti 77 ieškomi vaikai. Dažniausiai su šia problema susiduria Šančių - Panemunės PN ir Žaliakalnio PK PP pareigūnai. Šių policijos įstaigų prižiūrimose teritorijose yra Kauno savivaldybės vaikų globos namai ir Kauno apskrities vaikų socializacijos centras.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos 2005 m. veiklos ataskaitoje,⁸ teigiama, jog vaikų nusikalstamumas, teisės aktų pažeidimai, nepaklusimas nustatytoms elgesio taisyklėms ir moralės normoms, kitų žmonių teisių ir teisėtų interesų

⁷ Ten pat.

⁸ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos 2005 metų veiklos ataskaita <http://www3.lrs.lt/docs2/YJLRZAAT.PDF> [2010-05-01].

pažeidimas - reiškiny, kurio realaus paplitimo įvertinti negalime. Oficialūs statistiniai duomenys nėra patikimi, kadangi šiam reiškiniui būdingas latentiškas ir dėl to statistika gali neatspindėti tikrosios nepilnamečių nusikalstamumo padėties.

Taigi, nepilnamečių atliekamų nusikalstamų veikų analizė leidžia daryti išvadą, jog Kauno mieste iš tiesų aktuali nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos, taigi ir jų resocializacijos, problema.

2. TEISINIS NEPILNAMEČIŲ RESOCIALIZACIJOS SISTEMOS REGLAMENTAVIMAS

Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007 m.) davė pagrindą sukurti vieningą sistemą darbui su elgesio problemų turinčiais vaikais. Savivaldybės tapo labiau įpareigtos rūpintis mokyklos nelankančiais, teisėtvarkos pažeidimus darančiais paaugliais – jiems gali būti taikomos vadinamosios minimalios priežiūros priemonės: įpareigojimas lankyti mokyklą, dienos centrą, dalyvauti prevencijos programose ir kt. Iki įstatymo priėmimo tokios vieningos sistemos savivaldybėse nebuvo.⁹ Įstatymo 8 str. 3 d. nuostata vidutinę priežiūrą skirti vaikui, kuriam pritaikius minimalios priežiūros priemones nebuvo pasiekta teigiamų jo elgesio pokyčių, padidina savivaldybių ir mokymo įstaigų atsakomybę tinkamai iširti vidutinės priežiūros poreikį, įvertinti vaiko asmenybę, parengti vidutinei priežiūrai skirti reikalingus dokumentus bei visapusiškai išnaudoti minimalios priežiūros galimybes.

Vaikui minimalios ir vidutinės priežiūros priemonės skiria savivaldybės administracijos direktorius, gavęs teismo leidimą. Vaiko atstovai pagal įstatymą, teritorinė policijos įstaiga, mokykla ir vaiko teisių apsaugos tarnyba turi teisę kreiptis į vaiko nuolatinės ar gyvenamosios vietos savivaldybę su prašymu, kad būtų skirta vaikui minimalios priežiūros priemonė arba kreiptis į teismą dėl leidimo skirti vaikui vidutinės priežiūros priemonę.¹⁰

Savivaldybės darbo su delinkventais nepilnamečiais efektyvumą lemia savivaldybės vykdoma jaunimo socializacijos, socialinių paslaugų plėtros bei vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros taikymo politika. Kauno mieste vykdoma veikla nepilnamečių resocializacijos srityje apspręsta eilės nacionalinių bei vietinės valdžios leidžiamų teisės aktų, programų, koncepcijų ir projektų nuostatomis.

2009 m. patvirtinta Kauno miesto savivaldybės jaunimo politikos koncepcija įpareigoja savivaldybės institucijas skatinti jaunimą dalyvauti visuomenės gyvenime, padėti spręsti

⁹ Žukauskienė R., Ignatavičienė K., Giedrienė R., *et al.* Nusikaltusio vaiko ar jaunuolio grąžinimo į socialų gyvenimą visuomenėje koncepcija. http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Literatura/smm_koncepcija/SMM%20koncepcija.doc
¹⁰ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Valstybės žinios, 2007. Nr. 80-3214.

nepilnamečių problemas, vykdyti jaunimo nusikalstamumo prevenciją ir kt. Miesto savivaldybė įsipareigoja kiekvienais metais skirti lėšų jaunimo projektams remti.¹¹

Delinkventų nepilnamečių problemų sprendimui reikšminga yra Socialinių paslaugų plėtros 2004–2014 metų strategija, įpareigojanti plėsti socialinių paslaugų, skirtų nepilnamečių resocializacijai, tinklą.¹² Kauno miesto savivaldybės Strateginio plano 2008 – 2015 metų priemonių plane iškelti uždaviniai mažinti socialinę atskirtį, gerinti socialines paslaugas teikiančių įstaigų veiklą, vykdyti nepilnamečių nusikalstamos veiklos prevenciją.¹³

Savivaldybė, įgyvendindama Socialinių paslaugų plėtros 2004 -2014 metų strategijos uždavinius, kasmet rengia Socialinių paslaugų plėtros planus, kuriuose išskiriami prioritetiniai metų socialinės politikos uždaviniai, numatomi asignavimai iš savivaldybės biudžeto. Pavyzdžiui, Kauno miesto savivaldybės Socialinių paslaugų plėtros 2008 – 2011 metų plane,¹⁴ numatyta skirti 2 mln. Lt vaikų socializacijos centrų Kaune steigimui ir kitoms vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonėms įgyvendinti; plėsti paslaugas vaikams, linkusiems nusikalsti ir turintiems elgesio problemų, ir jų tėvams. Šiam tikslui pasiekti užsibrėžta skatinti projektus vaiko minimalios priežiūros priemonėms įgyvendinti, pritraukiant į šią veiklą investuotojus ir įvairias organizacijas. Taip pat numatyta koordinuoti bendrojo lavinimo mokyklų prevencinio darbo grupių veiklą, teikti joms metodinę, informacinę, konsultacinę pagalbą vaikų minimalios priežiūros organizavimo klausimais.

2008 metais teikiant socialines paslaugas Kauno miesto gyventojams, buvo numatytas socialinių paslaugų tinklo plėtimas ir paslaugų teikimas šeimai ir vaikui, plėtojant socialinių paslaugų teikimą rizikos šeimoms, intensyvinti šių šeimų stebėjimą, plėtoti dienos centrų tinklą, atkreipiant dėmesį ne tik į vaikų užimtumą, bet ir į socialinių paslaugų šeimai teikimą.¹⁵

Socialinių paslaugų finansavimas ir administravimas savivaldybėse. Lietuvoje socialinės paslaugos finansuojamos iš valstybės, savivaldybių biudžetų, socialinių paslaugų įstaigų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų, užsienio fondų paramos (aukų), asmens (šeimoms) mokėjimo už socialines paslaugas ir kitų lėšų.

¹¹ Kauno miesto savivaldybės jaunimo politikos koncepcija.

http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=36350 [2010-09-17].

¹² Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų plėtros 2004-2014 metų strategija, patvirtinta Kauno miesto savivaldybės tarybos 2004 m. rugsėjo 9 d. sprendimu Nr. T-482

¹³ Kauno miesto strateginio plano 2008-2015 metų priemonių planas.

http://www.kaunas.lt/go.php/lit/Strateginis_planas/245 [2010-06-05].

¹⁴ Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų plėtros 2008–2011 m. planas.

¹⁵ Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų planas 2008 m. <http://www.kaunas.lt/index.php?3655995761> 2010-09-10].

Socialinių paslaugų teikimas iš savivaldybės biudžeto finansuojamas, vadovaujantis Socialinių paslaugų įstatymu¹⁶ ir Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika.¹⁷ Savivaldybė iš savo biudžeto lėšų finansuoja visas socialines paslaugas, išskyrus: 1) socialinės rizikos šeimoms priežiūrą, kuri finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto lėšų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams; 2) asmenims su sunkia negalia globą, kuri finansuojama iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams; 3) likusiems be tėvų globos vaikams socialinę globą, kuri finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, skirtų vaikų globos (rūpybos) išmokoms mokėti.

Taigi, galime sakyti, jog savivaldybės socialinių paslaugų teikimą vaiko resocializacijos sistemai vystyti iš esmės (lėšos, gaunamos iš kitų fondų, straipsnyje neaptariamoms) įgyvendina naudodamos lėšas iš dviejų dalių fondų: 1) vietos savivaldos biudžeto ir 2) valstybės dotuojamų lėšų. Šių dalių santykinis dydis bendrame savivaldybių socialinių paslaugų biudžete yra nevienodas.

Savivaldybės iš savo biudžeto finansuoja pagrindinę socialinių paslaugų dalį. Todėl socialinių paslaugų kokybė ir jų įvairovė labai priklauso nuo savivaldybės ekonominės galios bei vietinės valdžios politinės valios „atriekti“ socialinėm reikmėm atitinkamą savivaldybės biudžeto dalį. Be to, savivaldybės savo nustatyta tvarka iš vietinio biudžeto lėšų gali skirti piniginę socialinę paramą ir kitais įstatymo nenustatytais atvejais (skirti vienkartinę pašalpą, socialinę pašalpą, kompensuoti įstatyme nenurodytas būsto išlaikymo išlaidas, kompensuoti didesnio, negu šio įstatymo nustatytas normatyvas, būsto naudingojo ploto šildymo išlaidas, padengti įsiskolinimą už būstą ir kt.). Vienkartinę pašalpą (skurdo, benamystės, ligos, negalios, stichinės nelaimės ir kitais atvejais), skiriamą iš savivaldybių biudžeto, mokėjimo tvarką ir dydžius savo teritorijos gyventojams tvirtina vietos valdžia, atsižvelgdama į biudžeto galimybes.

Įgyvendinant Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinę programą,¹⁸ vaikų nusikalstamumo prevencijos programos savivaldybėse vykdomos pagal Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos programų savivaldybėse organizavimo ir finansavimo tvarkos apraše reglamentuotą savivaldybių programų konkurso organizavimo, laimėjusių konkursą programų finansavimo, atsiskaitymo už gautų lėšų panaudojimą bei programų priežiūros tvarką. Savivaldybių vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos programose dalyvauja savivaldybes teritorijoje

¹⁶ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr.: 17 - 589

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 19 d. nutarimas Nr.X-493 Dėl socialinių paslaugų ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2006, Nr.17-589.

¹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 6 d. Nr. 197 nutarimas Dėl Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinės programos. Valstybės žinios, 1997, Nr. 21.

besimokantys vaikai. Įstaigos, kurių steigėjas yra apskrities viršininko administracija, programas teikia savivaldybei, kurios teritorijoje yra įstaiga. Vaikų teisių apsaugos tarnybas steigia ir finansuoja rajonų (miestų) savivaldybės. Tarnybos už savo veiklą atsiskaito steigėjams ir Vaikų teisių apsaugos tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Taigi, vaiko minimalios priežiūros priemonės Kauno mieste finansuoja vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos savivaldybė, vidutinės priežiūros priemonės finansuojamos iš valstybės biudžeto, pervedant lėšas savivaldybei.

3. INSTITUCINĖ NUSIKALSTI LINKUSIŲ NEPILNAMEČIŲ RESOCIALIZACIJOS SISTEMOS APLINKA.

Savivaldos institucijos - miestų (rajonų) savivaldybės administracija - užtikrina vaikų teisių apsaugą bei įgyvendina minimalios ir vidutinės priežiūros priemonės per savivaldybių Tarybas, vietos savivaldos vykdomąsias institucijas, vaikų teisių apsaugos tarnybas, policijos nepilnamečių reikalų pareigūnus, švietimo ir kitų institucijų, susijusių su vaikų apsauga, darbuotojus. Savivaldos institucijos rengia ir įgyvendina vaikų teisių apsaugos, vaikų teisių pažeidimų prevencijos priemonės savo teritorijoje.¹⁹

Įgyvendinant Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą, savivaldybėms buvo pavestos naujos funkcijos - sudaryti savivaldybės administracijos prevencinio darbo koordinavimo grupes iš teritorinės policijos įstaigų, vaiko teisių apsaugos tarnybų, socialinių paslaugų, švietimo, sveikatos ir kitų institucijų, dalyvaujančių prevencinėje veikloje, atstovų. Šių grupių paskirtis - koordinuoti socialinio ugdymo, rehabilitacijos, prevencijos ir kitų prevencinių programų įgyvendinimą savivaldybėje, tarpinstitucinį bendradarbiavimą teikiant metodinę, informacinę, konsultacinę ir dalykinę pagalbą mokyklų prevencinio darbo grupėms. Grupę sudaro ir jos darbo reglamentą tvirtina savivaldybės administracijos direktorius. Taigi šios grupės savivaldybėse turėjo tapti pagrindiniu nepilnamečių resocializaciją bei minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių taikymą užtikrinančiais ir koordinuojančiais administraciniais junginiais.

Kauno m. savivaldybė yra įsteigusi kolegialias nusikaltimų prevencijos ir kontrolės institucijas: 1) Kauno m. savivaldybės administracijos prevencinio darbo koordinavimo grupę, kurios veikloje dalyvauja socialiniai partneriai (Savivaldybės Švietimo ir ugdymo, Sveikatos, Kultūros, Kūno kultūros ir sporto, Socialinių reikalų, Apskaitos skyrių specialistai, Vaiko teisių apsaugos tarnyba, Kauno apskr. VPK , Kauno visuomenės sveikatos centras). 2) Kauno m.

¹⁹ Beinoravičius D., Greičius M., Jatkevičius A., et al. Nepilnamečių justicija Lietuvoje. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. 1998. <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit3.htm> [2010-06-15].

savivaldybės administracijos komisiją minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vaikui skyrimo klausimams nagrinėti, kurios veikloje dalyvauja socialiniai partneriai (Savivaldybės administracijos Teisės, Švietimo, Vaiko teisių apsaugos skyrius, Kauno apskr. viršininko administracija, Kauno m. apylinkės prokuratūra).

Kauno miesto jaunimo politikai formuoti, koordinuoti ir dalyvauti ją įgyvendinant įkurta savivaldybės Jaunimo reikalų taryba. Jos nuostatus ir sudėtį tvirtina Kauno miesto savivaldybės taryba. Jaunimo reikalų taryba sudaryta pariteto principu iš Savivaldybės institucijų bei įstaigų ir jaunimo organizacijų atstovų. Jaunimo organizacijų atstovus į Kauno Jaunimo reikalų tarybą deleguoja regioninė jaunimo organizacijų taryba. Vienas iš pagrindinių Kauno miesto savivaldybės jaunimo politikos tikslų - rūpintis jaunimo socialinių, kultūrinių problemų sprendimu, jaunimo nusikalstamumo prevencija, užimtumu, būstu ir kitomis aktualiomis jaunimui problemomis²⁰.

Kauno miesto savivaldybės Švietimo ir ugdymo skyrius organizuoja, prižiūri ir tobulina savivaldybei pavaldžių mokyklų, pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigų vykdomą ikimokyklinį ir priešmokyklinį vaikų ugdymą, vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, specialųjį ugdymą, vaikų ir suaugusiųjų neformalųjį švietimą, vaikų užimtumą.²¹

Vaikų teisių apsaugą bei jų nusikalstamumo prevenciją mieste atlieka ir įgyvendina Kauno miesto savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyrius. Svarbiausi jo uždaviniai: įgyvendinti priemonės vaikų teisių apsaugai, jų teisės pažeidimų prevencijai gerinti, ginti vaikų teises šeimose, šalinti aplinkybes, dėl kurių vaikai šeimose neprižiūrimi, įkurdinti likusius be reikiamos globos vaikus šeimose, ugdymo įstaigose, padėti jiems adaptuotis gyvenime, užkirsti kelią jų daromiems nusikaltimams bei teisėtvarkos pažeidimams ir t.t.²²

Reorganizavus mokyklų psichologinės tarnybos centrą, Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimu įsteigta Kauno miesto Pedagoginė psichologinė tarnyba, kurios tikslas – skatinti specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių asmenų vystymąsi, psichologinį atsparumą, teikti reikalingą informacinę, ekspertinę ir konsultacinę pagalbą mokykloms ir mokytojams.²³

Be šių minėtų Kauno miesto savivaldybės institucijų, nepilnamečių resocializacijoje dalyvauja ir Kauno regiono pataisos inspekcija, kurios paskirtis užtikrinti teismų nuosprendžių ir

²⁰ Kauno miesto savivaldybės jaunimo politikos koncepcija.

http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=36350 [2010-08-17].

²¹ Kauno miesto Švietimo ir ugdymo skyriaus veiklos prioritetai. <http://www.kaunas.lt/index.php?872884303> [2010-07-25].

²² Kauno miesto Vaiko teisių apsaugos skyriaus nuostatai. <http://www.kaunas.lt/index.php?294202349> [2010-08-29].

²³ Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinis leidinys. Nusikalstamumas ir prevencija. 2008, Nr.8. <http://www.nplc.lt/sena/leid/NPLC-inf-leid2008-2-8.doc> [2010-08-10].

nutarčių dėl bausmių, nesusijusių su laisvės atėmimu (išskyrus turtinių teisių apribojimo bausmes), bausmės vykdymo atidėjimo, lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų, lygtinio atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą, baudžiamojo poveikio priemonės - nemokamų darbų vykdymą; padėti integruotis į visuomenės gyvenimą asmenims, lygtinai paleistiems iš pataisos įstaigų, lygtinai atleistiems nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą, ir, pagal kompetenciją, teikti socialinę paramą nuteistiesiems, esantiems Kauno regiono pataisos inspekcijos įskaitoje.²⁴

Kauno mieste įsteigti du vaikų socializacijos centrai: Kauno apskrities vaikų socializacijos centras (skirtas berniukams) ir Kauno vaikų socializacijos centras „Saulutė“ (skirtas mergaitėms). Šių socializacijos centrų steigėjas yra Kauno apskrities administracija (nuo 2010 m. liepos 1 d. – Švietimo ir mokslo ministerija). Vaikų socializacijos centrų tikslas - užtikrinti tinkamą nepilnamečiui paskirtos vidutinės priežiūros priemonės vykdymą bei jo teisių ir teisėtų interesų apsaugą;

Vertinant Kauno miesto savivaldybės sukurtą teisinę ir institucinę bazę, skirtą nepilnamečių socialinių paslaugų bei nepilnamečių resocializacijos plėtrai, galima teigti, jog ji yra pakankama, kad sudarytų prielaidas vaikų, linkusių nusikalsti, resocializacijos sistemai funkcionuoti. Savivaldybės lygmenyje buvo pradėtos steigti minimalios (bendros) priežiūros nepilnamečių įstaigos: vaikų globos namai, dienos centrai, globos institucijos, šeimynos, jaunimo mokyklos. Taip pat savivaldybėje vykdoma nepilnamečių, padariusių nedidelius teisėtvarkos pažeidimus, socializacija.

VAIKO MINIMALIOS PRIEŽIŪROS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMAS KAUNO MIESTE

Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo bei kitų teisės aktų ir programų priėmimas - tai tik pirmas žingsnis spręsti nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacijos problemas. Teisės aktus įgyvendinti ir numatytas funkcijas tinkamai vykdyti, reikalingos didelės papildomos darbo laiko sąnaudos, žmogiškieji ir finansiniai ištekliai.

Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymui įgyvendinti 2007 m. lapkričio 19 d. buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo priemonių planas, kurio 17 punkte numatyta 2008 metais savivaldybių administracijose įsteigti Prevencinio darbo koordinavimo grupėms organizuoti reikalingus etatus ir tam iš Valstybės biudžeto skirti 3 mln. Lt.²⁵ Tačiau, šios lėšos nei 2008 m., nei 2009 m. nebuvo skirtos, nors

²⁴ Kauno regiono pataisos inspekcijos veikla. http://www.krpi.lt/?pg=39&lang=1&menu_id=47 [2009-10-11].

²⁵ Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. lapkričio 19 d. įsakymas Nr. 2244 Dėl Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo. Valstybės žinios, 2007, Nr.123-5051.

Lietuvos savivaldybių asociacija ne kartą kreipėsi į LR Vyriausybę, Finansų bei Švietimo ir mokslo ministerijas, kad savivaldybėms būtų skirtos lėšos prevencinio darbo koordinavimo grupių organizatorių etatų įsteigimui. Nepaisant valstybės institucijų nesupratingumo ir priimtų teisės aktų nesilaikymo, įstatymo įgyvendinimui bei administracijos prevencinio darbo koordinavimo grupės veiklai administruoti etatus iš savo biudžeto įsteigė kai kurios savivaldybės, vaiko minimalios priežiūros administravimo funkcijas pavedusios įvairių skyrių specialistams: švietimo skyrių, pedagoginių psichologinių tarnybų, vaiko teisių apsaugos tarnybos bei juridinio skyriaus specialistams. Šiems darbuotojams už papildomų funkcijų atlikimą savivaldybės mokėjo 10 – 20 proc. atlyginimo dydžio priedus, bet buvo savivaldybių, kurios, dėl lėšų stygiaus, priedų neskyrė.²⁶ Kauno miesto savivaldybės Prevencinio darbo koordinavimo grupė buvo įsteigta tik 2009 m. vasario mėnesį. Šis, pagal vaiko resocializacijos plėtros užtikrinimo paskirtį, svarbiausias administracinis junginys, pagrinde sudarytas visuomeniniais pagrindais, veiklos funkcijos kurio išdalintos skirtingų skyrių darbuotojams, realiai neturi galimybių surinkti, apibendrinti bei pateikti ministerijai informaciją, taip pat kokybiškai iširti minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių poreikį savivaldybėje, atlikti kitus uždavinius. Netiesiogiai tai patvirtina faktas, jog ši darbo grupė per 2009 metus buvo suorganizavusi tik 1 posėdį ir neturi parengtų darbo planų.

Linkusių nusikalsti nepilnamečių resocializacijos efektyvumą lemia ne tik sukurta teisinė bazė ir institucinė sistema, bet ir vietos savivaldos pasirinktas socialinių paslaugų teikimo modelis. Ypatingai tai aktualu vaiko minimalios priežiūros priemonių užtikrinimo atveju, kadangi ši sritis išimtinai deleguota savivaldybėms.

Kauno miesto savivaldybės biudžeto paskirstymo įvairioms veiklos sritims (žr. 2 lentelę) analizė rodo, jog nuo 2005 metų, pasikeitus savivaldybės tarybos sudėčiai, išryškėjo socialinei apsaugai ir paramai skiriamų asignavimų mažėjimo tendencija (2010 m. socialinei apsaugai skirta daugiau lėšų švelninti ekonominės krizės sukeltas socialines problemas). Socialinei paramai skiriamos dalies iš biudžeto mažėjimą negalima pateisinti vien tik nepalankia ekonomine situacija (finansinė krizė prasidėjo 2008 m.), nes net ir didėjant miesto bendram biudžetui, santykinė socialinei paramai skiriamų asignavimų dalis iš esmės nesikeičia.

²⁶ Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo problemos. <http://www.lsa.lt/index.php?3916363210> [2010-04-11].

2 lentelė. Kauno m. savivaldybės 2005 -2010 m. biudžeto (planas) asignavimai pagal valstybės funkcijas²⁷

Priemonė / metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bendras biudžetas (mln. Lt.)	431,5	511,0	585,0	716,2	803,5	680,2*
Švietimas (proc.)	57,8	56,3	54,0	55,6	57,6	57,9
Socialinė apsauga ir parama (proc.)	14,4	11,5	7,4	6,7	7,4	10,3
Sveikatos apsauga (proc.)	0,6	0,5	1,3	0,9	0,5	0,3
Poilsis, kultūra, religija (proc.)	3,4	3,8	4,4	5,3	7,2	4,0
Viešoji tvarka ir visuomenės apsauga tūkst. Lt	-	-	-	29 t. Lt	42 t. Lt.	43,2

* balandžio mėn. patikslintas biudžetas - 703,7 mln. Lt

Darytina prielaida, jog lėšų socialinei paramai dydį savivaldybėse apsprendžia jų vadovų nustatyti veiklos prioritetai ir požiūris į socialinės apsaugos sritį. Faktas, jog socialinei paramai lėšų dalis yra sumažinta, leidžia teigti, jog šios veiklos svarbumas vietos bendruomenei dar nėra tinkamai suvoktas. Tokios sritys kaip kultūra, sveikatos ir visuomenės apsauga, mūsų nuomone, taip pat netiesiogiai lemia resocializacijos įgyvendinimo efektyvumą, todėl miesto bendruomenei tikslinga būtų skirti daugiau dėmesio jų plėtrai.

Taigi, apibendrinami lėšų, skiriamų socialinėms paslaugoms iš savivaldybių biudžetų, dydį, galime teigti, jog teisės aktai nereglamentuoja minimalios savivaldybės biudžeto išlaidų dalies socialinėms paslaugoms, todėl ji nustatoma vietos valdžios sprendimu. Socialinių paslaugų įstatyme tikslinga įtvirtinti minimalią šių išlaidų dalį ir sukurti bendrą lėšų nustatymo metodiką, pagal kurią socialinėms reikmėms skiriamos lėšos būtų formuojamos atsižvelgiant į savivaldybės biudžeto dinamiką.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog Kauno miesto Socialinių paslaugų centro (biudžetinė įstaiga, teikianti nestacionarias paslaugas) organizacinėje struktūroje nėra numatyti etatai darbui su delinkventais nepilnamečiais ir 2009 m. veiklos ataskaitoje neužsimenama, kad nepilnamečių resocializacijos vykdymo srityje būtų organizuojama kokia nors veikla.²⁸ Tai rodo, jog nusikalsti linkusių nepilnamečių resocializacija Kauno mieste dar nėra reikiamai suvokta kaip socialinė paslauga, kurią turi teikti specialios savivaldybės įstaigos.

Nors Kaune, palyginus su kitais didžiaisiais Lietuvos miestais, socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius yra vienas didžiausių ir toliau auga (2008 m. Kaune buvo 1564 socialinės rizikos šeimos ir 2346 jose augantys vaikai) bei vienas iš didžiausių šalyje nepilnamečių teisės pažeidėjų skaičius, tačiau Kauno miesto savivaldybė 2009 m. minimalios priežiūros priemonės

²⁷ Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Kauno miesto savivaldybės biudžeto asignavimų planus

²⁸ Kauno paslaugų socialinio centro vadovo 2009 m. Ataskaita. Kauno m. savivaldybė.

skyrė tik 53 vaikams, (2008 m. – 30 vaikų), iš jų 10 vaikų taikytos kelios tarpusavyje suderintos priemonės (2008 m – tik 1). Dažniausiai minimalios priežiūros priemonės skirtos vaikams, darantiems žalą, keliantiems pavojų aplinkiniams bei nelankantiems mokyklos. Reikšminga, jog 18 priemonių buvo skirta vaikams, padariusiems nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių turinčią veiką, 26 priemonės - vaikams, nuolat darantiems administracinės teisės pažeidimo požymių turinčias veikas, 9 priemonės – padariusiems administracinę teisės pažeidimą, tačiau negavusiems administracinės nuobaudos (už tokio pobūdžio veikas galima skirti ir vidutinę priežiūrą)²⁹. Dažniausiai skirtas minimalios priežiūros priemonės terminas - nuo 1 iki 3 mėnesių. Atkreiptinas dėmesys, jog per nagrinėjamą laikotarpį, tik vienu atveju savivaldybė kreipėsi į teismą, siūlydama vaikui taikyti vidutinę priežiūros priemonę, nes nebuvo pasiekta teigiamų vaiko elgesio pokyčių taikant minimalias priemones.

Minimalios priežiūros priemonių skyrimo atvejų analizė rodo, jog daugeliu atvejų už nepilnamečių atliktus teisės pažeidimus praktiškai galima buvo skirti ir vidutinės priežiūros priemonę – atidavimą į vaiko socializacijos centrą (tą numato Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas). Savivaldybių darbuotojai savo sprendimus skirti lengvesnę priežiūros priemonę paprastai motyvuoja įstatymo 8 str. 3 d. nuostata, įpareigojančia vidutinę priežiūrą skirti vaikui, kai taikant jam minimalios priežiūros priemones nebuvo pasiekta teigiamų elgesio pokyčių. Tačiau tai, jog vaiko neteisėtas elgesys ar jo atlikta nusikalstama veika neleidžia tiksliai įvardyti jam skiriamos poveikio priemonės rūšies, leidžia daryti išvadą, jog esamas teisinis reglamentavimas nėra išsamus ir pakankamas vaikams priskirti probleminio elgesio rizikos grupei bei įvertinti minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių bei institucijų poreikį. Ši aplinkybė riboja savivaldybių darbuotojų motyvaciją kreiptis į teismą dėl leidimo skirti vidutinę priežiūrą.

Minimalių priežiūros priemonių taikymo efektyvumo aspektu reikšmingos yra vaikams skiriamų priemonių rūšys. Nepilnamečiams buvo taikytos šios minimalios priežiūros priemonės: 1 atveju – įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, 22 – įpareigojimas mokytis ir 9 atvejais – specialisto konsultacijos. Matome, jog dažniausiai skiriamos priemonės – specialisto konsultacija arba įpareigojimas mokytis. Tačiau praktika rodo, jog savivaldybės, skirdamos vaikui šias priemones, jas vykdyti įpareigoja tas pačias mokyklas iš kurių vaikas buvo atsiųstas. Tokiu būdu susidaro „užburtas ratas“: mokykla nepajėgia susitvarkyti su vaiku – prašo savivaldybės pagalbos – ši vaiko minimalios priežiūros vykdymą grąžina mokyklai. Tokia ydinga minimalių priežiūros priemonių skyrimo praktika formuojasi dėl to, jog įpareigojimas mokytis ar specialisto

²⁹ Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras. Vidutinės priežiūros taikymas vaikų socializacijos centruose. <http://www.sppc.lt/index.php?190830911> [2010-06-17]

konsultacijos nereikalauja papildomų lėšų iš savivaldybių (vaikas mokomas ar konsultuojamas tų pačių mokytojų bendra tvarka). Pavyzdžiui, įpareigojimas lankyti dienos centrus skiriamas labai retai, nes šios priemonės vykdymas reikalauja papildomų lėšų bei trūksta pačių centrų. Manytina, jog reikėtų išplėsti minimalios priežiūros priemonių sąrašą, kuris leistų laisviau išrinkti tinkamą vaikui priežiūros priemonę.

Apibendrintai galime teigti jog efektyviai įgyvendinti nusikalti linkusio vaiko resocializaciją savivaldybės lygmenyje trukdo eilė neišspręstų su Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimu susijusių klausimų, kurių analizė leidžia apibendrintai išskirti pagrindines problemas: 1) Dėl specialistų trūkumo negalima organizuoti vaikui tinkamą pagalbą, minimalios priežiūros priemonių skyrimą ir vykdymą. Ne visose mokyklose yra Mokyklos prevencinio darbo grupės (jų neturi 32 Kauno m. mokyklos), daugelyje mokyklų nėra psichologo etatų. Trūksta metodinių rekomendacijų, kvalifikacijos tobulinimo seminarų, mokymų specialistams, atsakingiems už vaiko minimalios priežiūros taikymą. 2) Nepakankamai išplėtotas resocializacijos paslaugų teikėjų tinklas (trūksta dienos centrų, vaikų užimtumo centrų, konsultantų specialistų).

Taigi, darytina išvada jog Kauno miesto savivaldybėje nesukurta minimalios priežiūros priemonių sistema, nėra aiškaus vaiko resocializacijos organizavimo modelio. Tai yra viena iš priežasčių, dėl kurios auga probleminio elgesio vaikų skaičius bei nepilnamečių nusikalstamumas.

IŠVADOS

Kauno mieste nepilnamečių nusikalstamumo augimo tendencijos bei vienas didžiausių rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius Lietuvoje atskleidžia nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos ir jų resocializacijos problemą mieste.

Išanalizavus nepilnamečių, linkusių nusikalsti, resocializacijos sistemą Kauno mieste išryškėjo tam tikri trūkumai susiję su : 1) vietinės valdžios vykdoma politika ir 2) Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo taikymo problemomis. Kauno valdžia skiria nepakankamai lėšų socialinei politikai įgyvendinti, savivaldybės institucijos vaiko resocializacijos dar nevertina kaip socialinių paslaugų teikimo sferos. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas labai neapibrėžtas ir nekonkretus: trūksta įstatymų lydinčių aktų, reglamentuojančių priežiūros formų nustatymą, dokumentų tvarkymą, priežiūros skyrimo ir nutraukimo tvarką. Dėl šių priežasčių Kauno miesto savivaldybėje nesukurta minimalios priežiūros priemonių sistema, nėra aiškaus vaiko resocializacijos organizavimo modelio.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės Žinios*, 2006, Nr.: 17 - 589
2. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo problemos. <http://www.lsa.lt/index.php?3916363210> [2010-04-11].
3. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007. Nr. 80-3214
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 19 d. nutarimas Nr.X-493 *Dėl socialinių paslaugų ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo*. *Valstybės žinios*, 2006, Nr.17-589.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 6 d. Nr. 197 nutarimas *Dėl Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinės programos*. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 21
6. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. lapkričio 19 d. įsakymas Nr. 2244 *Dėl Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo*. *Valstybės žinios*, 2007, Nr.123-5051.
7. Kauno miesto savivaldybės jaunimo politikos koncepcija. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=36350 [2010-09-17].
8. Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų plėtros 2004-2014 metų strategija, patvirtinta Kauno miesto savivaldybės tarybos 2004 m. rugsėjo 9 d. sprendimu Nr. T-482
9. Kauno miesto strateginio plano 2008-2015 metų priemonių planas. http://www.kaunas.lt/go.php/lit/Strateginis_planas/245 [2010-06-05].
10. Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų plėtros 2008–2011 m. planas
11. Kauno miesto savivaldybės socialinių paslaugų planas 2008 m. <http://www.kaunas.lt/index.php?3655995761> [2010-09-10].
12. Kauno miesto Vaiko teisių apsaugos skyriaus nuostatai. <http://www.kaunas.lt/index.php?294202349> [2010-08-29]
13. Kauno miesto Švietimo ir ugdymo skyriaus veiklos prioritetai. <http://www.kaunas.lt/index.php?872884303> [2010-07-25].
14. Kauno paslaugų socialinio centro vadovo 2009 m. ataskaita. Kauno m. savivaldybė.
15. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos 2005 metų veiklos ataskaita. <http://www3.lrs.lt/docs2/YJLRZAAT.PDF> [2010-06-01]; Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras. Vidutinės priežiūros taikymas vaikų socializacijos centruose. <http://www.sppc.lt/index.php?190830911> [2010-06-17]
16. Augustaitis A., Ignotas M., Jatkevičius A., et.al. nepilnamečių justicijos reformos koncepcija. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. 1998. http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Literatura/koncepcija_liet.pdf [2010-05-05].
17. Beinoravičius D., Greičius M., Jatkevičius A., et al. *Nepilnamečių justicija Lietuvoje*. Vilnius: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. 1998. <http://www.nplc.lt/sena/lit/lit3.htm> [2010-06-15].
18. Česnaitytė I., Uscila, R. *Organizacijų, teikiančių socialines paslaugas nepilnamečiams, sistemos gebėjimų įvertinimas*. Vilnius, 2008. Nr. 2 (60). 85-100. <http://www.nplc.lt/lit/lit63.pdf> [2009-11-08].
19. Kauno miesto Vyriausiojo policijos komisariato Viešosios policijos Viešosios tvarkos tarnybos prevencijos skyriaus pažyma „Apie vaikų nusikalstamumą Kauno mieste 2009 metais“
20. Kauno regiono pataisos inspekcijos veikla. http://www.krpi.lt/?pg=39&lang=1&menu_id=47 [2009-10-11]
21. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo problemos. <http://www.lsa.lt/index.php?3916363210> [2010-04-11].
22. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinis leidinys. Nusikalstamumas ir prevencija. 2008, Nr.8. <http://www.nplc.lt/sena/leid/NPLC-inf-leid2008-2-8.doc> [2010-08-10].
23. Sigmund A. M. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos. Kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdai ir nepilnamečių justicijos

- sistemos vaidmuo Europos Sąjungoje. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, Nr.110(13). 2006. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:110:0075:0082:LT:PDF> [2010-06-23].
24. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras. Vidutinės priežiūros taikymas vaikų socializacijos centruose. <http://www.sppc.lt/index.php?190830911> [2010-06-17]
25. Žukauskienė R., Ignatavičienė K., Giedrienė R., *et al.* Nusikaltusio vaiko ar jaunuolio grąžinimo į socialų gyvenimą visuomenėje koncepcija. http://www.nplc.lt/sena/nj/Dokumentai/Literatura/smm_koncepcija/SMM%20koncepcija.doc

RE - SOCIALIZATION SYSTEM OF JUVENILES INCLINED TO CRIME IN LITHUANIAN MUNICIPALITIES

Kęstutis Vitkauskas*
Mykolas Romeris University

Summary

Lithuania, like many countries, has an issue of re-socialization of juvenile offenders. In this work, analysis of re-socialization system is associated with one social group, namely the juvenile offenders - minor children who are suspected of contravening the law or who are found guilty in violation thereof, but are not subject to arrest or imprisonment. In this paper it is held, that system of re-socialization of juveniles inclined to crime is an entirety of the legal, institutional, and financial elements.

This paper analyzes a very poignant issue in Lithuania – re-socialization of juveniles inclined to crime. An appropriate solution to the problem of juvenile crime is considered to be re-socialization of juvenile offenders (implemented through education, support, care, and modification of behavior). In Lithuania, re-socialization of juveniles inclined to crime is carried out in socialization centers, by the means of the medium-care measure. Currently operating system of adjustment of child behavior lacks consistency in care measures. Analysis of the system of re-socialization of juveniles inclined to crime in Kaunas city revealed some weaknesses, as this system has yet to act. The Law of the minimum and medium care for children is very vague and non-specific. Funds for proper employment and vocational guidance for minors, which is a step towards a proper re-socialization, lack. This is a new system, which lacks scientific methods to re-socialize a juvenile in due manner and shortest possible period.

Keywords: re-socialization of juveniles inclined to crime; minimum and medium care for children; Juvenile justice reform.

Kęstutis Vitkauskas * Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: teisė, vadyba ir administravimas.

Kęstutis Vitkauskas * Mykolas Romeris University, Faculty of Public security, Department of Law, assoc. professor. Research interests: law, Management and administration.